

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Милимука Л.Р., Слюсарчук Д.Д.

студенти,

Національний університет «Одеська юридична академія»

КРИЗА СУЧАСНОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ УКРАЇНИ

В нас час вчені розглядають конституціоналізм як особливий режим публічної влади. В демократичних державах публічна влада традиційно поділена « по вертикалі » – на публічну державну владу і муніципальну владу. Це твердження закріплює, що сучасний конституціоналізм включає в себе і парламентаризм і муніципалізм. Також до нього входить народовладдя, – воно тут виступає найбільш важливою цінністю. Разом із загальновідомими проявами демократії, як вибори і референдуми, стала більш поширеною діяльність представницьких органів. У теоретико-практичному конституціоналізмі це явище визначають терміном «парламент». Парламентаризм є ключовим елементом сучасних політичних систем.

Політична система характеризується заміною принципу парламентського суверенітету на суверенітет народу. О. Булгаков зазначає: «Виникнення принципу і ідеї суверенітету народу обумовило новий зміст парламентаризму, а саме: верховна влада належить не парламенту, а народу, парламентська влада в цьому випадку лише уповноважена, акцидентна влада, бо народ є суверенний, а парламент тільки втілює народний суверенітет, не вносячи при цьому змін в об'єкт прав суверенності». Таким чином, можна зробити висновок про те, що парламентаризм став попередником народного суверенітету, що існує не так давно. Але цим його функціональне наповнення не вичерпується.

Парламент можна визначити як «демократичну систему організації і функціонування вищої державної влади, яка базується на поділі влади і верховенстві права, в якій парламент з його законодавчою, представницькою, контрольною прерогативами займає провідне місце в справах затвердження і розвитку соціальної справедливості».

Надалі слід звернути увагу на розвиток парламентаризму безпосередньо в Україні. Насамперед необхідно розглянути парадигму сучасного розвитку парламенту та особливостей його «співіснування» з іншими органами влади. На роботу парламенту ще дотепер впливають радянські ідеї, які полягають в тому, що парламент займає головну роль в системі влади. Це знаходить свій прояв в тому, що Верховна Рада може

втручатися в діяльність Президента чи інших органів та вирішувати будь-яке питання суспільного життя на рівні закону, не зважаючи на конституційний принцип поділу влади. Така діяльність представницького органу створює певну небезпеку порушення балансу влад шляхом нераціонального застосування права. Можна сказати, що в Україні існує «законодавчо – центрована» система парламентаризму, за якого законодавча влада перебуває у самому центрі процесу управління. Проблемою є те, що в Україні недостатньо ефективного функціонування конституційної юстиції. Конституційний Суд України самим фактом свого існування має виступати гарантом рівноваги повноважень між парламентом та Президентом. Але орган конституційної юрисдикції використовує свої арбітражні функції неефективно. Також проблемою є слабка консенсусна природа парламенту. Тобто парламент повинен бути тим місцем обговорень, де в результаті вироблення спільних позицій і досягнення консенсусу створюється закон, що відповідає насамперед суспільному благу. На сучасному етапі посилюється протистояння між Президентом та парламентом, що обумовлено конституційним спором про компетенцію та розмежування сфер впливу.

Зараз існує дискусія про те, яка республіка більш демократична – президентська або парламентська. Потрібно спиратися на позицію, яка стверджує, що « правильний режим » – це той, який на практиці сприяє захисту базових суспільних цінностей, таких як гідність, безпека, воля, рівність і добробут. Ще одною проблемою є те, що оцінка парламенту суспільною думкою засвідчує його порівняно невисокий рейтинг довіри та громадського авторитету. Тому, виходячи із аналізу сучасних подій в парламенті, можна зазначити, що в Україні склалася криза представницької демократії.

Сучасна криза парламентаризму в Україні може бути оцінена в кількох аспектах. По-перше, в умовах парламентської кризи доцільним вбачається застосування Президентом резервної влади, виконуючи арбітражні функції як глави держави. По-друге, в умовах напівпрезидентської чи то псевдо парламентської республіки створюється небезпека дуалізму виконавчої влади та протистояння у трикутнику Президент – Парламент – Уряд. Отже, всяке чисте краще, ніж змішане. А в Україні склалася така напівпрезидентська форма правління, що неефективно поєднує в собі риси парламентської та президентської республіки. Новий конституційний устрій, який запроваджений з 2014 року, постійно підсилює системну кризу організації влади в Україні та складає реальну загрозу демократичним засадам функціонування парламентаризму [1].

Щоб вирішити цю проблему, багато вчених пропонують ввести в Україні двопалатний парламент. Ця теорія створена на основі аналізу діяльності парламентів в зарубіжних країнах, наприклад: у

Великобританії, США, Німеччині, Індії та ін. Дана ідея обговорюється в Україні ще з 1992 року. Введення двопалатної структури парламенту зможе: «а) найповніше забезпечити врахування й узгодженість на парламентському рівні загальнодержавних і самоврядних регіональних інтересів; б) домогтися необхідної професіоналізації під час розробки, обговорення й ухвалення законів, забезпечити в цьому процесі дію необхідних механізмів стримування і противаг; в) створити надійно працюючу систему реалізації парламентського контролю, виконання установчих та інших функцій Парламент». Українські законодавці робили чимало спроб втілити в життя дані концепції. Прикладом цього може бути те, що ще за часів президентства Леоніда Кравчука було створено сім варіантів проектів конституції з двопалатним парламентом, один з яких було винесено на всенародне обговорення; також наприкінці 1995 р. робоча група Конституційної комісії завершила проект нової Конституції країни, який було передано до розгляду Конституційної комісії. Одним з пунктів було закріплено створення двопалатного парламенту Національних зборів або Верховної Ради, які б склалися з Палати депутатів та Сенату; в Україні 16 квітня 2000 р. було проведено референдум, на якому про необхідність формування двопалатного парламенту в країні тоді висловилося близько 82%. Не менш суворим випробуванням для вітчизняного парламентаризму стала й конституційно-правова реформа 2004-2008 рр., зміст якої передбачав перехід України до парламентсько-президентської форми правління [2].

На основі наукових робіт, присвячених парламентській тематиці, можна зробити висновок про те, що парламентаризм розглядається виключно як режим здійснення влади, форма державного управління, система влади, принцип, основним проявом якого є верховенство парламенту всередині державного механізму. Аналізуючи дані факти, можна стверджувати, що в Україні не була проведена повноцінна дискусія щодо реформування парламенту. У сучасних умовах України дієвою могла б стати модель двопалатності, за якої нижня палата парламенту приймає закони, а верхня палата їх схвалює, що в цілому мало надати ефективності процесу державотворення.

Список використаних джерел:

1. Марчук Р. М. Проблеми функціонування сучасного парламентаризму в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://narodna.pravda.com.ua/politics/47da8213b4a59/>
2. Любченко А. В. Шляхи удосконалення парламентаризму в Україні (в аспекті проблеми двопалатності) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10lavapd.pdf>